

Cuira, ils 11 da december 2012

Communicaziun a la medias

Rumantsch en scola: cumpromiss en chaussa rumantsch grischun ed idioms

La gruppa politic-strategica da la Lia Rumantscha ha inoltrà ina proposta a la Regenza

Ier glindesdi èn s'inscuntrads represchentants da la gruppa politic-strategica da la Lia Rumantscha per dumondas dal rumantsch en scola cun cusseglier guvernativ *Martin Jäger*. La gruppa propona a la Regenza grischuna da declerar il model da coesistenza "rg – idioms en scola" a partir d'immediat sco part integrala dal plan d'instrucziun vertent e da francar il model en la lescha da scola. Plinavant pretenda la gruppa da la Regenza grischuna in concept cumplessiv per promover ed instruir il rumantsch en scola.

La dumonda da la lingua d'alfabetisaziun en la scola rumantscha ha procurà e procura anc adina per cuntraversas en la Rumantschia ed en il Grischun. Suentar ch'ina part da las vischnancas e scolas che avevan introducì il rumantsch grischun en scola èn turnadas a l'idiom sco lingua d'alfabetisaziun, ha ina gruppa ponderà da lantschar in'iniziativa chantunala per implementar il rumantsch grischun sco varianta d'alfabetisaziun per tuts. Questa intenziun ha evocà danovamain discussiuns animadas. Per chattar ina soluziun ha la Lia Rumantscha convocà questa stad in gremi politic-strategic per fatgs da scola per la scola rumantscha. A questa gruppa fan part *Heinrich Berther*, *Iso Camartin*, *Bernard Cathomas*, *Vitus Dermont* ed *Andrea Urech* e davart da la Lia Rumantscha il president *Vincent Augustin* ed il secretari general *Urs Cadruvi*. *Martin Mathiuet* ha moderà la gruppa.

La gruppa politic-strategica ha elavurà durant ils davos mais ina proposta ch'è vegnida approvada unanimamain da tut ils commembers da la gruppa. A chaschun d'in discurs persunal cun cusseglier guvernativ *Martin Jäger* glindesdi passà han represchentants da la gruppa dilucidà la proposta inoltrada per mauns da la Regenza grischuna.

Model da coesistenza "rg – idioms en scola" en il plan d'instrucziun

La grupp politica-strategica propona che la Regenza grischuna duai declerar il model da coesistenza "rg – idioms en scola" (vesair fanestra 1) a partir d'immediat sco part integrala dal plan d'instrucziun vertent. Questa soluziun transitorica duai valair fin ch'il plan d'instrucziun 21 entra en vigur. Il pli spert pussibel duai il model da coesistenza vegnir normà en l'artitgel 32 da la lescha da scola ed en il plan d'instrucziun 21. Per francar la basa legala necessaria propona la grupp d'adattar l'art. 32 da la lescha da scola (vesair fanestra 2).

Concept cumplessiv per il rumantsch en scola

Cunquai che la situaziun actuala dal rumantsch en scola è uschè speziala, vegn la grupp politica-strategica a la conclusiun ch'i dovra urgentamain in concept cumplessiv per promover ed instruir il rumantsch en scola. Quest concept che la grupp pretenda da la Regenza grischuna duai concretisar co ch'igl è previs da realisar il model da coesistenza, resguardond la situaziun linguistica speziala da las differentas scolas e regions. I vala da resguardar ils differentes basegns da scolas rumantschas, scolas bilinguas e scolas cun rumantsch sco segunda lingua, e.u.v. Il concept duai fixar a moda lianta co che la promoziun dals idioms e dal rumantsch grischun en scola duai succeder.

Il concept cumplessiv postulà sto tenor la grupp politica-strategica ultra da quai concretisar la dumonda dals meds d'instrucziun e la furmaziun da las scolastas e dals scolasts.

Co vinavant?

La grupp dumonda la Regenza grischuna d'integrar il model da coesistenza sin l'entschatta da l'onn da scola 2013/14 en il plan d'instrucziun vertent. Tenor l'opiniun da la grupp politica-strategica duai la dumonda vegnir normada a moda lianta inclus l'adattaziun da l'artitgel 32 da la lescha da scola il pli tard cun il plan d'instrucziun 21.

Fanestra 1:

Model da coesistenza "rg – idioms en scola"

Il model da coesistenza "rg – idioms en scola" prevesa che scolas che alfabetiseschan en l'idiom intermediateschan il rumantsch grischun a moda receptiva (leger e chapir) e las scolas che alfabetiseschan en rumantsch grischun intermediateschan l'idiom a moda receptiva. Tenor il model èsi cunzunt impurtant che tut las scolaras ed ils scolars s'occupian en l'avegnir pli intensivamain cun la lingua e la cultura rumantscha a moda cumplessiva e sur cunfins idiomatics ora. Quai duai rinforzar la chapientscha interrumscha.

Fanestra 2:

Proposta per adattar l'art. 32 da la lescha da scola:

1. Las vischnancas rumantschas decidan davart l'idiom u il rumantsch grischun sco lingua d'alfabetisaziun en cooperaziun cun la Regenza grischuna.
2. Las vischnancas che alfabetiseschan en in idiom intermediateschan las enconuschientschas passivas (receptivas) necessarias en rumantsch grischun en scola primara e sin il stgalim aut. Las vischnancas che alfabetiseschan en rumantsch grischun intermediateschan las enconuschientschas necessarias en l'agen idiom en scola primara e sin il stgalim aut. L'invista en ils auters idioms ed en la cultura rumantscha è da promover sin tut ils stgalims.
3. La Regenza elavura in concept liant per l'instrucziun a lunga vista dal rumantsch en scola, resguardond la situaziun linguistica specifica da las vischnancas e da las regiuns.
4. Ina midada da la lingua d'alfabetisaziun po sulettamain succeder sin l'entschatta d'in onn da scola en l'emprima classa primara.
5. Il Chantun edescha meds d'instrucziun en ils idioms ed en rumantsch grischun tenor il concept correspundent da la Regenza. El lubescha meds d'instrucziun da terzs, sche quests meds correspundan als criteris da qualitat.
6. Il Chantun procura analog al concept da la Regenza per la furmaziun necessaria da las scolastas e dals scolasts da rumantsch.